

● هفت سؤال «ندا» از دو نماینده زن

در مجلس شورای اسلامی

زنان به عنوان فشری که بیش از نیمی از جمعیت کشور را تشکیل می دهند، تنها کمتر از ۱/۵ درصد کرسیهای نمایندگی مجلس شورای اسلامی را به خود اختصاص داده اند. جا دارد از خود سؤال کنیم چرا در کشوری که سالها تحت نفوذ و سیطره فرهنگ غرب بوده و به زنان همواره به عنوان پیشی صرفی نگاه می شده، پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی نیز زنان تا این حد از مسئولیتهای حساس سیاسی و اجتماعی به دور مانده اند؟

مجلس شورای اسلامی به عنوان نهاد قانونگذار و تعیین کننده خط مشی های اصولی نظام ملی هر یک از سه دوره خود هیچگاه بیش از چهار نماینده زن نداشته است. اکنون که آخرین سال عمر مجلس سوم به نیمه رسیده و چهارمین دوره انتخابات را در آینده ای نه چندان دور در پیش داریم جا دارد مروری داشته باشیم بر عملکرد مجلس در رابطه با احقاقی حقوق زنان و تعیین جایگاه خاص آنان در جامعه. بدین منظور با دو تن از چهار نماینده زن در مجلس طی مصاحبه ای به گفتگو نشستیم تا با دیدگاههای آنان درباره عملکرد زنان در مجلس شورای اسلامی و میزان موفقیتشان در کسب حقوق حقه زنان، مشارکت در مسئولیتهای اجتماعی و بین المللی، خصوصیات یک نماینده و... آشنا شویم.

آنچه در ادامه می خوانید پاسخ خامه «دوغ» و «رجایی» نمایندگان تهران در مجلس شورای اسلامی به هفت سؤال «ندا» است:

ندا: به عنوان یکی از نمایندگان زن در مجلس شورای اسلامی فکر می‌کنید تا چه حد توانسته‌اید در طرح خواسته‌ها و نظرات زنان جامعه و احقاق حقوق اسلامی آنها مؤثر باشید؟

خانم عاتقه صدیقی (رجایی): باید بگویم با توجه به امکانات موجود در کشور و مشکلات عدیده‌ای که دشمنان اسلام برای کشور بوجود آوردند بخصوص جنگ تحمیلی و تحریم اقتصادی که فکرها و برنامه‌ریزی‌ها همه در جهت آن به کار می‌رفت با این همه تاکنون به طور نسبی قوانین قابل توجهی به تصویب مجلس شورای اسلامی در جهت رفع مشکلات و احقاق حقوق زنان رسیده که از جمله آنها احضات فرزندان می‌باشند قانون در سال دوم دوره اول مجلس شورای اسلامی ابتدا به صورت آزمایشی به مدت سه سال و سپس به طور دائم به تصویب رسید. مورد دیگر قانون نیمه وقت بانوان می‌باشد که با تقاضای خواهران شاغل و مواقت بالاترین مسئول ذیربط می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. در این قانون حقوق خواهران متناسب با ساعات کار در نظر گرفته شده - یعنی نصف حقوق ماهانه - ولی مزایا به صورت کامل به آنها تعلق می‌گیرد.

از دیگر قوانین و قانون‌گذار است که یکی از پیشرفته‌ترین قوانین کارگری در جهان می‌باشد. ماده ۷۵ این قانون زنان کارگر را از انجام کارهای خطرناک، سخت و زیان‌آور و حمل بار زیاد (بیشتر از حد مجاز) و بدون استفاده از وسائل دستی و مکانیکی ممنوع کرده است.

ماده ۷۶ مربوط به استفاده از مرخصی بارداری است که حدود ۹۰ روز به اضافه ۱۴ روز دوران زایمان را شامل می‌شود.

ماده ۷۷ این قانون مقرر داشته که زنان کارگر باید تا پایان دوران بارداری کار سبک داشته باشند. بدون اینکه در پرداخت مقرری آنها تنبیری حاصل شود.

طرحی هم به عنوان طرح قانونی اصلاح قانون طلاق

در مجلس مطرح است که شور اول آن به تصویب رسیده و امیدوارم بزودی در دستور کار مجلس قرار گیرد و در شور دوم هم به تصویب برسد. این قانون دقیقاً الهام گرفته از آیات قرآن کریم و احادیث شریفه می‌باشد.

متأسفانه در گذشته سردقترهای رسمی ازدواج و طلاق می‌توانسته‌اند به سهولت طلاق را در مواردی که زوجین قصد جدایی و طلاق داشتند، جاری و ثبت کنند در حالیکه این تصمیم زوجین می‌توانست در اثر یک نزاع سطحی و عصبانیت فوری اتخاذ شده باشد. بعضی از دفاتر رسمی ازدواج و طلاق هم بالاخره جزو بخش خصوصی هستند و دنبال درآمدند و کاری به از هم پاشیدگی کانون خانواده‌ها ندارند. لذا همین مسأله باعث شده بود آمار طلاق روز به روز افزایش یابد در این طرح برای جلوگیری از این امر پیش‌بینی شده که اگر زوجین قصد طلاق و جدایی از یکدیگر را داشته باشند ابتدا

باید به دادگاه مدنی خاص مراجعه کنند. چنانچه دادگاه پس از طی مراحل قانونی به این نتیجه رسید که زوجین نسبت به یکدیگر عدم امکان سازش دارند و قطعاً نمی‌توانند با یکدیگر به زندگی مشترک ادامه دهند، گواهی عدم امکان سازش را صادر و به صورت کتبی به دفاتر رسمی طلاق فرستاده و سپس دفترخانه‌ها می‌توانند حکم طلاق را جاری سازند. لازم به یادآوری است تا زمانی که حل اختلافات فیما بین از طریق دادگاه و حکمین از فامیل دو طرف که انتخاب شده دادگاه می‌باشند حل و فصل نگردیده باشد، دفاتر رسمی طلاق حق ندارند بدون گواهی عدم سازش که از طرف دادگاه مدنی خاص صادر می‌شود طلاق را ثبت نمایند. در غیر این صورت صلاحیت آنها سلب خواهد شد.

تبصره ۱ ماده واحده نحوه دعوت از حکمین و بررسی صلاحیت آنان را از طریق دادگاه مدنی خاص مشخص کرده است و در تبصره ۲ این ماده تحویل گزارش کتبی مبنی بر عدم امکان سازش و همچنین برگه حل و فصل مسائل مالی با امضای حکمین از دو فامیل زوجین و تعیین تکلیف سرپرستی فرزندان پیش‌بینی شده است و

در تبصره ۳ این ماده تحویل گواهی کتبی ظنر زوجه و گواهی کتبی سلامتی روحی و جسمی زن و شوهر به وسیله مراجع ذیصلاح پزشکی در نظر گرفته شده است.

یکی از ویژگیهای خوب این ماده واحده تبصره ۷ آن می باشد که می تواند وسیله ای برای رجوع باشد. که فلسفه آن برای جلوگیری هر چه بیشتر از هم پاشیدگی خانواده ها است و آن اسکان زوجه مطلقه است که در منزل مشترک تا سه ظنر الزامی کرده است امیدواریم با تصویب نهایی و اجرای صحیح این قانون زنان بتوانند به حق و حقوق خود دست یابند.

خوشبختانه چند ماه پیش دولت لایحه ای را بر اساس اصل ۲۱ قانون اساسی به عنوان زنان و کودکان بی سرپرست به مجلس شورای اسلامی تقدیم کرده است که در این لایحه مسائل مختلف خانوادگی، اجتماعی فرهنگی، اقتصادی آنان در نظر گرفته شده است که امیدواریم با تصویب این قانون زنان و کودکان بی سرپرست بتوانند از نابسامانیهای گوناگون نجات پیدا کنند.

البته لازم به یادآوری است که مجلس شورای اسلامی هم در این فکری بوده و ۵ یا ۶ سال پیش طرحی را با این مضمون که دولت را موظف کرده بود تا در مدت سه ماه در این رابطه لایحه ای را به مجلس ارائه دهد تدوین کرده بود ولی چون پارامالی داشت و برنامه ریزی حساب شده ای را طلب می کرد و شرایط جنگ هم مشکلات دولت را روزافزون می ساخت، آن طرح متوقف ماند.

همچنین طرح اصلاح بند تبصره ۱ ماده ۲ قانون اصلاح مقررات بازنشستگی و وظیفه قانون استخدام کشوری مصوب ۱۳۶۸/۱۲/۱۳ مجلس شورای است که کلیات آن به تصویب مجلس رسیده است بر اساس این طرح سن بازنشستگی بانوان شاغل تا ۲۰ سال کاهش می یابد.

خانم دباغ: شاید این چند نماینده زن که در مجلس

هستند دلشان می خواسته - و تکلیفشان هم بود - که برای برطرف کردن بسیاری از ناهنجاریها و برآورده کردن نیازهای جامعه نوان، طرحها و لایحی را در مجلس شورای اسلامی به تصویب برسانند. اما خوب می دانید که مجلس شورای اسلامی از ۲۷۰ نماینده تشکیل شده که فعلاً تنها چهار نفر از آنان را زنان تشکیل می دهند. این چهار نفر هم هر چه فشار بیاورند، زحمت بکشند و سرمایه گذاری کنند باز فکر نمی کنم بتوانند در حد بالایی از نیازها و حقوق اسلامی زنان را مطرح کرده و به تصویب برسانند.

به نظر من یکی از مواردی که نه تنها خانمها بلکه آقایان نیز باید به آن عتایت خاص داشته باشند و بدان اهمیت لازم را بدهند، انتخاب تعداد بیشتری نماینده زن برای مجلس شورای اسلامی به هنگام انتخابات است تا در مجلس تجمع با اصطلاح بیشتری از خانمها تشکیل شود و آنان بتوانند با وجود آوردن اکثریت نسبی خانمها در مجلس قوانین مورد نیاز این قشر از جامعه را به تصویب برسانند. از طرف دیگر باید بگویم که قوانین شرع

مقدس اسلام قوانینی نیست که مختص فشر خاصی از جامعه باشد. یکسری از قوانین به کل جامعه مربوط می شود. زن و مرد ندارد. در طول حیات مجلس شورای اسلامی بعضی از قوانین هم، مربوط به زنان بوده که به نظر خانم ها رسیده و بعضی دیگر را نیز برادرهای خوبان در مجلس شورای اسلامی مطرح کرده و به تصویب رسیده است. اما من شخصاً از این قضیه خیلی راضی نیستم. فکر می کنم که برای خانمها می شد کارهای بیشتر و بهتری انجام داد منتهی به دلیل تعداد کم نفرات خانمها در مجلس قدری مشکل داشتیم و به همین دلیل تمام جهات مورد نظر برآورده نشده است.

ندا: به نظر شما زنان جامعه در چه مسئولیتهای اجتماعی و بین المللی می توانند شرکت کنند و چه راههایی را برای شرکت فعالتر آنان در این امور پیشنهاد می کنید؟

خانم رجایی: در مسئولیتهای اجتماعی زنان می توانند با توجه به نیازهای جامعه و ذوق و استعداد های خدادادی در هر رشته تحصیلی، هنری، اقتصادی، سیاسی شرکت نمایند البته فعالیتهای اجتماعی و هر نوع فعالیت دیگر هنگامی دارای ارزش حقیقی می شود که در آن انگیزه الهی و قصد خدمت به اسلام مطرح باشد. در غیر این صورت مشکلات نه تنها حل نمی شود بلکه مشکل آفرین نیز خواهد بود و اما شرکت زنان در مجامع بین المللی، اگر شرکت ایران در یکی از مجامع ضروری باشد لازم است درصدی از اعضا هیئت شرکت کننده را خواهران تشکیل دهند. اما بر کسی پوشیده نیست که سازمانها و مجامع بین المللی تشکیل یافته در دنیا اکثراً شکل صوری و تشریفاتی دارند و ساخته و پرداخته دست مستکبران و ابزار و وسیله ای برای پیشبرد اهداف آنها است.

قدومتدانی که این سازمانها را بوجود آورده اند قصدشان این بوده تا از طریق قوانین و امکاناتی که در این سازمانها بوجود می آید به نفع خود بهره گیرند و از

خانم رجایی:

* قانون حضانت فرزندان،
قانون نیمه وقت بانوان و قانون
کار از جمله قوانینی است که
مجلس شورای اسلامی در
جهت حمایت از حقوق زنان
به تصویب رسانده است.

همین طریق ملتها را به خصوص جهان سوم را به استضعاف بکشند و ما که یکی از کشورهای ستم دیده جهان سوم هستیم دستمان از امکانات تبلیغاتی و رسانه های خبری جهان کوتاه است به این دلخوشیم که شاید صلاهی به حق ما از انتهای این چاههای عمیق حفر شده به دست دشمنان بشریت آن هم در غوغاسالاری به گوش ملت های مظلوم و ستم دیده برسد و به این امید هستیم که اسناد و مدارک ثبت شده در اینگونه سازمانها و مجامع در آینده تاریخ نقش داشته باشد. علیرغم این همه، در شرایط کنونی جهان شرکت زنان را همانند مردان در اینگونه مجامع لازم می دانم مشروط به اینکه در مقابل بیگانگان خودباختگی نداشته باشند. بلکه خود را به عنوان نماینده ای از نمایندگان ایران در بین آنها برتر ببینند و اصالت خود را حفظ نمایند.

بهترین راهها برای پیشبرد اهداف اسلام برقراری ارتباطهای مردمی است که می توان از طریق سازمانهای قانونی و مردمی با دیگر مردم جهان روابط مستقیم و غیرمستقیم برقرار کردن و حتی روابط دیپلماسی، نباید

طوری باشد که ملتها را به شک و تردید وادارد و خدای
ناکرده آنها را مأیوس سازد.

خانم دباغ: به نظرم در این زمینه نیز باید از
فرمایشات حضرت امام (ره) الهام گرفت. همانطور که
رهبر قیدمان در زمان خاصی که تاریکی تمام اطرافمان
را گرفته بود چراغ هدایت را برایمان روشن کرد و او بود
که با آمدنش و با نروافشانی از وجودش که همه را بیدار
و نسبت به شناختن از ابعاد مختلف شرع مقدس و
مسئولیت‌های انسانی، اسلامی آگاه کرد، باید در این
رابطه هم حتماً از حضرتش درس گرفت. حضرت امام با
حرکات و با عملکردشان در طول ۱۲ سال انقلاب همه
چیز را برای ما روشن کردند. در مورد حضور زنان در
مسئولیت‌های اجتماعی و بین المللی ابتدا باید عرض کنم
که حضور هیش از خواهران جمهوری اسلامی ایران در
کشورهای خارج، مخصوصاً کشورهای غربی با آن
پوشش خاص و نشست و برخاستها، خود اثراتی دارد که
نمی‌توانیم منکر آن شویم.

حالا اگر دولت جمهوری اسلامی به دلیل
گرفتاریهای خاصی که دارد یا به دلایل دیگر که ما
نمی‌دانیم متوجه این مسئولیت نیست، مسأله دیگری
است. ولی آن چیز که حضرت امام (ره) به آن تکیه
داشتند حضور زن در همه جا مخصوصاً مجامع بین المللی
بود حتی دیدید برای بردن نامه حضرتان به گورباچف
با اینکه زن یا مرد بودن آن چند نفری که می‌خواستند
نامه را ببرند خیلی فرق نداشت اما در عین حال سعی
کردند از هر دو قشر جامعه افرادی را بفرستند تا حضور
آنان نشان‌دهنده اید و تفکر اسلام ناب محمدی (ص)
باشد و از طرف دیگر نشان بدهند که شرکت زنها در
مجامع بین المللی و با اصطلاح فعالیت آنها، اهمیت
بسیار بالا و والایی برای اسلام عزیز دارد. همچنانکه
می‌بینیم حتی بعد از گذشت چند سال از این قضیه،
هنوز وقتی افرادی از کشورهای مختلف و از خود شوروی
به ایران می‌آیند به دنبال این قضیه هستند و هنوز برایشان

این سوال مطرح است که حضرت امام چطور یک خاتم
به همراه آقایان برای بردن نامه شان به مسکو انتخاب
کردند.

خانم دباغ همچنین افزود: به اعتقاد من اگر ما
بخواهیم به خواسته‌های حضرت امام که همان خواسته
اسلام و قرآن است و به راهها و خطوطی که حضرت امام
ترسیم کردند برسیم، باید در تمامی حرکات و
برنامه‌هایمان حتماً از فرمایشات ایشان استفاده کنیم.
این خاتم‌های اعزامی جمهوری اسلامی ایران که در
مجامع بین المللی شرکت می‌کنند می‌توانند
نقش آفرینی‌هایی داشته باشند، می‌توانند پیامبر اهداف
عالی انقلاب و اسلام عزیزمان باشند و می‌توانند اثرات
بسیار گسترده‌ای از حضور خود در جوامع دیگر به جای
بگذارند، به شرط اینکه با معیارها و ارزشهای انقلاب
انتخاب شوند و در این اجتماعات شرکت کنند. من
پیشنهاد می‌کنم که دولت جمهوری اسلامی با این
سازمانها و جمعیت‌ها و خانم‌های متخصص، متدین و
متعهدی که در نقاط مختلف کشور مشغول فعالیت و
خدمت هستند همیشه در ارتباط باشد و هر گروه و آگهی
را که می‌خواهند به خارج از کشور بفرستند از این
خواهران نیز حتماً برای شرکت در هیئتهای اعزامی
داوطلب کند تا بدین وسیله هم، حربه‌های دشمنان را که
علیه اسلام و انقلابمان به کار می‌گیرند، خنثی کنیم و از
طرف دیگر متواضع حضور زن مسلمان متدین، متعهد و با
تخصص ایران را به جوامع دیگر معرفی کنیم و به آنان
پیشنهاد کنیم که پوشش اسلامی و قوانین اسلامی مانمی
برای پیشرفت زنان نخواهد بود.

نقاد: به عنوان نماینده مردم در مجلس
شورای اسلامی که مورد اعتماد افشار
مختلف بوده و هستی برای تداوم حضور
مردم در صحنه چه پیشنهادهایی دارید؟
حاکم رجایی: ۱- به نظر من با توجه به اینکه
انقلاب اسلامی، انقلاب مردمی فرهنگی و ارزشی
است در ابتدا باید نظرات و خواسته‌های مشروع مردمی

خانم دباغ:

* یکی از وظایف حکومت‌های اسلامی، راهنمایی زنان برای دستیابی به شناخت در مورد حقوقشان است.

نیرند که اگر ما از روی زحمت مکر می‌کنیم، خداوند از روی حکمت و با قدرت بر ما مکر خواهد کرد.

۷- با قوانینی که در دست مجریان می‌باشد با مفاسد اجتماعی و فرهنگ غرب مبارزه کنند و با برنامه‌ریزیهای اقتصادی فرهنگ غرب را دامن نزنند.

۸- از اسراف و تبذیر دوری کنند آنان باید در جهت زهد گام بردارند زیرا انقلاب ثمره خون زهدپیشگان است و از آن بالاتر حکومت اسلامی است هر چه مسئولیت سنگین‌تر باشد موفقیت حساس‌تر است.

زیرا گاهی یک تصمیم‌گیری و یا عمل و حتی یک جمله سخن آنها، چه مثبت و چه منفی آنچنان اثرانی بجای می‌گذارد و آنچنان بازتاب سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی دارد که نه تنها در کشور و زمان حال بلکه در جهان و در تاریخ، آثار آن شاید تا قیامت باقی خواهد ماند. بهترین پیشنهادی که می‌توان به مسئولین اجرایی، قضایی و قانون‌گذاری داد این است که مسئولین باید ببنند عهده‌نامه‌ی علی (ع) به مالک اشتر را با خط درشت و زیبا در محل کار خود نصب کنند و هر روز به آن نظر بیفکنند و تجدید پیمان کنند باشد که خداوند آنها را یاری کند.

که این انقلاب را به وجود آوردند و برای پیروزی آن بر اساس اعتقادات عیقشان به اسلام و رهبر کبیر انقلاب حضرت امام تا پای جان و از دست دادن اعضاء و جوارح بدنشان و همچنین تحمل داغ عزیزانشان پیش رفتند، از سوی دست‌اندرکاران نظام جامعه عمل پوشانده شود.

۲- نمازهای عبادی سیاسی جمعه را انحصاری نکنند تا مردم با علاقه در این فریضه بزرگ شرکت کنند.

۳- انتخابات را سالم برگزار کنند تا مردم با اعتماد کامل به پای صندوقهای رأی بیایند تا دست‌اندرکاران مجبور نشوند آراء مطلق مردم را به آراء نسبی به صورت قانونی تقلیل دهند.

۴- مسئولین با مردم باید تماس مستقیم و نزدیک داشته باشند و از هرگونه تشریفات زائد و تجملات بپرهیزند با تمام وجود به مردم خدایپرست و خداجو عشق بورزند.

۵- از توجیه اشتباهات پرهیز کرده و در اصلاح آن بکوشند.

۶- سرپوش روی معایب آشکار نگذارند و از سیاسی بازی و عدم صداقت نسبت به مردم از خدا بترسند و حبله و نیزنگ برای بدست آوردن آراء بکار

خانم دباغ: مردم ما حقیقتاً همانطور که حضرت امام در وصیت نامه شان مرقوم فرمودند مردمی هستند به مراتب گرامیتر و سرمایه گذارتر از مردم حجاز در زمان پیامبر اکرم (ص). واقماً ملت مظلوم با شناخت و با کفایتی هستند که از امتحانات مختلفی هم که خداوند تعالی از آنها کرده پیروز و سرافراز بیرون آمده‌اند. ما دیدیم مادری که ۳ یا ۴ فرزند خود را در راه خدا داده، پدری که ۳، ۴ فرزند تقدیم انقلاب کرده و حاضر نیست یک قدم از انقلاب خود دور بشود یا آن کسی که سرمایه زندگی اش را در این رابطه داده نیز همینطور همه و همه اینها سراپا گوش هستند. برای آنکه این حضور و صمیمیت را حفظ و حراست کنیم و مردم نیز از آن مسئولیتی که بردوش دارند گامی عقب‌تر نگذارند. امام نکته مهمی را مطرح کرده‌اند و آن اینکه مردم را صاحب انقلاب و ولی نعمت بدانیم. باید به این سخن امام عنایت خاص داشته باشیم. دولت جمهوری اسلامی نیز باید بداند که امام با روشی که داشتند و شخصیتی که به مردم و ملت می دادند خود را در کنار ملت و ملت را همه گاره می دانستند باعث می شد که مردم به آن مسئولیت و رسالتشان پی ببرند و احساس مسئولیت بالایی را در خود زنده نگه بدارند و از این سرمایه گذاری هیچگونه دریشی نداشته باشند. اگر به این نکات ریز و ظریف توجه نداشته باشیم ممکن است روزی خدای نخواستہ چشم باز بکنیم و ببینیم آنچه که به قول معروف «رشته» بودیم، «پنبه» شده است لذا مسئولیت اصلی در این زمینه بردوش دولسردان است. آنها باید توجه داشته باشند و بدانند که بدون ملت هیچ هستند و هیچ کاری نمی توانند بکنند. این ملت بود که با دادن خون، با اهدا زندگی و سرمایه گذاری در این رابطه مسئولیتهایی را بدوش رئیس جمهور و وزیر و وکیلش گذاشته است. اگر قرار است که یک عده زحمت بکشند، سرمایه گذاری کنند، بردباری داشته باشند و از همه چیز خود بگذرند آنگاه یک عده‌ای بایبند به آنها حکومت بکنند و آنها را نادیده بگیرند حُب زمان طاغوت اینطور بود و احتیاجی به

خانم رجایی:

✱ مسئولین باید از اسراف و تبذیر دوری کنند و در جهت زُهد گام بردارند.

خانم دباغ:

✱ از ۲۷۰ نماینده مجلس شورای اسلامی تنها چهار نفرشان زن هستند. این چهار نفر هم هر چه زحمت بکشند باز نمی توانند درصد بالایی از نیازها و حقوق اسلامی زنان را در مجلس مطرح کرده و به تصویب برسانند.

این انقلاب نبود، این ملتی که آنطور سرمایه گذاری کرد و از همه چیز خود گذشت برای این بوده که با حکومتش فرق و فاصله‌ای نداشته باشد. باید دولت مردان ما و خدمتگزاران این ملت و این مردم این نکته را خوب بفهمند و به آن عنایت داشته باشند. قدرت گرفتن این نیست که به هر نحوی که خواستیم حکومت کنیم. قدرت برای این تفریض شده که بالاخره تقسیم کار صورت گرفته باشد. آن ملت انقلاب کرده و سرمایه گذار است که گفته آقا تو وکیل باش، تو هم وزیر باش، تو هم رئیس جمهور باش، تو هم مدیرکل باش، تو هم شهردار باش و تو هم فلان شغل را داشته باش. من هم دارم حالا کاسی ام را می‌کنم، خلمتم را می‌کنم، قرض کنید که معلمی ام را می‌کنم یا امثال آن. ولی اگر قرار باشد پس از آنکه میدان قدرت را در اختیار من نماندند یا امثاله گذاشت من هم هر کاری را که دلم خواست انجام دهم طبیعی است که سنگ روی سنگ، بند نخواهد شد. لذا پیشنهاد به دولت جمهوری اسلامی مخصوصاً ریاست جمهور محترم‌مان این است کسانی را که به کار می‌گذارند حالا در هر رابطه‌ای و در هر جایی، این عنایت و توجه را داشته باشند و به آنان گوشزد کنند که این ملت بوده که تو را به اینجا رسانده این ملت بوده که تو را شهردار کرده، این ملت بوده که تو را وکیل کرده، این ملت بوده که تو را قاضی کرده، تو را وزیر کرده، تو را مدیرکل فلان جا کرده و اگر یک روزی قرار شد که بخواهی در مقابل این ملت بایستی، همان ملت می‌تواند دوباره تو را پائین بکشد. کسی که توانست شاه را با آن قدرت و دم و دستگاه و پشتوانه مثل آمریکا، به خاک اندازد دیگر کنار گذاشتن چهارتا آدمی را که خودش روی کار گذاشته برایش کاری ندارد. منتهی ما مسئولین، خادمین این ملت هستیم که باید خواسته‌ها و پیشنهادهای معقولان را آن معیارها و ارزشهایی که بخاطر آن انقلاب کرده‌اند مورد احترام قرار دهیم و برای تحقق آنها از هیچ کاری دریغ نکنیم. در چنین حالتی است که این ملت در صحنه حاضر و پشتوانه خوبی برای

انقلاب و برای دولت خواهد بود.

خانم دباج اضافه کرد: رهبر معظم انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای هم در یکی از صحبت‌هایشان فرمودند که هر دولتی و هر حکومتی که ملتش را بخواند نادیده بگیرد و توجه به آنها نداشته باشد معلوم نیست بتواند حکومت بکند و آقای موسوی اردبیلی هم چندی قبل در خطبه‌های نماز جمعه اشاره زیبایی در این رابطه داشتند: «حالا فرض بر اینکه همه دولت‌ها بیایند و حرف آقای بوش را قبول بکنند و اسرائیل را به رسمیت بشناسند با ملت‌ها چه می‌خواهند بکنند این ملت‌ها هستند که به دنبال احقاق حق هستند لذا اگر ملتی در کشوری کاری را نخواهد انجام بشود اگر آن دولت بالاترین قدرتها را هم داشته باشد نخواهد توانست که آن کار را انجام بدهد.»

نما: از دید شما نماینده مجلس شورای اسلامی باید دارای چه خصوصیتی باشد؟

خانم رجایی: در درجه اول روشن است تقوا در اسلام ملاک همه چیز است لذا همین تقوا ایجاب می‌کند که نماینده مجلس شورای اسلامی حداقل یکی از رشته‌های تخصصی مورد نیاز جامعه را دارا باشد و همین تقوا است که ایجاب می‌کند مسلمان بخصوص نماینده دارای بینش سیاسی، اجتماعی باشد همین تقوا ایجاب می‌کند یک نماینده در تصمیم‌گیری و اتخاذ آراء شرایط زمان و مکان را با توجه به موازین اسلامی در نظر بگیرد تا مشکلات در فرصت مناسب خود حل شود. چرا که زمان از دست رفته را دوباره نمی‌توان بازگرداند و این امر آنقدر مهم است که حضرت امام اجتهاد مصطلح در عرف جامعه را رد کرده و می‌فرمایند زمان و مکان دو عنصر تعیین‌کننده در اجتهادند.

در اینجا باید بگویم که بهترین رهنمود را حضرت امام خمینی رضوان‌الله تعالی در پیامهای انتخابات مجلس شورای اسلامی به مردم داده‌اند. امام در آستانه انتخابات دور سوم مجلس شورای اسلامی بعد از اینکه اهمیت انتخابات مجلس را به مردم گوشزد نمودند اقشار

ملت را در شرکت این امر مهم یادآوری نموده اند. و تنها تشخیص خود مردم را برای رأی و انتخاب ملاک قرار دادند. زیرا امام مردم مسلمان و انقلابی کشورمان را از تعهد و شعور بالای سیاسی برخوردار می دیدند. لذا معتقد بودند که در انتخابات مردم احتیاج به قسم ندارند و به روحانیون تذکر دادند که فقط در حوزه انتخابیه خود می توانند کاندیدا معرفی کنند.

و اما معیارهایی که امام برای نمایندگان مجلس شورای اسلامی مورد نظرشان بود در قسمتی از این پیام چنین آمده است: «مردم شجاع ایران با دقت تمام به نمایندگانی رأی دهند که متعهد به اسلام و وفادار مردم باشند و در خدمت به آنان احساس مسئولیت کنند و طعم تلخ فقر را چشیده باشند و در قول و عمل مدافع اسلام پابرهنگان زمین، اسلام مستضعفین، اسلام روح پرور و پاک طینتان تاریخ، اسلام عارفان مبارزه جو، اسلام پاک طینتان عارف و در یک کلمه مدافع اسلام ناب محمدی (ص) باشند و افرادی را که طرفدار اسلام سرمایه داری، اسلام مستکبرین، اسلام مرفهین بی درد، اسلام منافقین، اسلام راحت طلبان اسلام فرصت طلبان و در یک کلمه اسلام آمریکائی هستند طرد نموده و به مردم معرفی نمایند.»

خانم دیباغ: به نظر من در این مورد هم حضرت امام وضع را روشن کرده اند ما چیز ناشناخته ای درباره نماینده نداریم. همان اشاره که حضرت امام در رابطه با شهید بزرگوار مدرس داشتند فکر می کنم کافی باشد. امام فرمودند: «مثل مدرس ها را به مجلس بفرستید. مدرس تنهاست». حتی در یک زمان آنجا وقتی مطرح می کنند که مدرس رأی نیاورده می گوید حداقل آن یک رأی را که خودم به خودم دادم بخوانید یعنی با همه آن فشارها با همه آن فعل و انفعالاتی که در مجلس هست، تهدیداتی که هست نامه هایی که برایشان می آید، کنکسی که در کورچه و خیابان به ایشان می زنند تنها ماندنشان، با همه این اوصاف مدرس، مدرس است و می ایستد واقعا هم

می ایستد و بعد در جاهایی هم که فکر می کند قبلاً فرضاً روی یک موضوعی پانشاری می کرده روی یک موضوعی تکیه می کرده و امروز نظرش عوض شده اعلام می کند مثلاً یک زمانی سفت و سخت و بدون تردید از مشروطیت طرفداری می کرده یک زمانی که می بیند خود این مشروطیت دارد حربه ای می شود برای کوبیدن اسلام و تهدید می کند ارزشها را و آن حقیقتها را پایمال می کند آنگاه در مقابل همان مشروطیت هم می ایستد و مخالفت می کند و این نشان دهنده آزادی و آزاداندیشی مدرس است. ما می بینیم که حضرت امام هم در صحبتهایشان همین نکته را مورد اشاره قرار داده و می فرمایند که مانند مدرس ها یا مثل مدرس ها را سعی بکنید به مجلس بفرستید، مجلس باید خالی از ترس و وحشت و تهدید و این حرفها باشد نماینده های این ملت و این مردم نماینده های این مجلس مانند آمریکا و فرانسه و انگلیس نیستند که فرمایشی باشند با مانند زمان طاغوت که هیچکس نمی دانست چه کسی نماینده

خانم رجایی:

* به موجب طرح اصلاح

قانون طلاق که در مجلس در

دست بررسی است، از این

پس برای صدور حکم طلاق

تنها قصد و رضایت زوجین

کافی نیست. بلکه دادگاه

مدنی خاص نیز باید گواهی

عدم امکان سازش صادر

کند.

است و در کجاست. امروز شما می بینید از ده های پشت کوه هم این ملت نماینده دارد، و خودش انتخاب می کند. می بینم که این مردم انقلابی با هزار و یک گرفتاری و بدبختی بلند می شوند می آیند جلو مجلس شورای اسلامی نماینده خود را پیدا می کنند و از او می خواهند که فلان کار را بکند و یا بازخواست می کنند که چرا فلان کار شده است. لذا ملتی که می خواهد به اهداف و ارزشهایی که انقلاب ترسیم کرده و قادر بماند لازمه اش این است که با چشم باز و شناخت گسترده و کیل خود را انتخاب کند. با آن ارزشها و معیارهایی که امام ترسیم کرده است که وابستگی نداشتن به مال دنیا، سابقه سوء نداشتن و وابستگی به دولت طاغوت نداشتن و طرفدار ارزشهای طاغوتی نباشد این چنین، نماینده خود را انتخاب کنند.

خانم دیباغ اضافه کرد: اما متأسفانه تبلیغات انتخاباتی در جمهوری اسلامی قدری رنگ غریبی به خود گرفته به نظرم می رسد که غلط باشد. یعنی مردم و ملت ما نباید از این حالت طرفداری بکنند. نباید اینطور باشد، که یک نماینده سخنرانی کند وعده و وعید بدهد که آب را اینطور می کنم، زمین را اینطور می کنم، جاده ها را آسفالت می کنم، حمام می سازم و... در حالی که اصلاً کار نماینده مجلس و خدمتگزاران این ملت اینکارها نیست مسئله اصلی و اساسی آب و برق دادن نیست. اینها وظیفه دولت است. اصلاً ربطی به نماینده و مجلس ندارد. چیزی را که مردم باید از نماینده خود بخواهند حفظ ارزشهایی است که برای آنها انقلاب کرده اند و این هم مقدور نیست مگر اینکه ملت و مردم شناخت پیدا کنند که چه کسانی را با چه معیارها و ارزشهایی باید به مجلس بفرستند. کسانی که وابستگی به دولت طاغوت نداشته باشند، حقیقتاً وابست به مادیات و ارزشهای مادی و دنیایی نباشند، خدا را حداقل اگر خیلی نه، یک قدری بیشتر از دیگران بشناسند. سابقه سوء نداشته باشند و از سلامت نفس برخوردار باشند. الان متأسفانه در همین مجلس دوره سوم

چند نفر هستند که در پرونده هایشان سابقه خوبی ندارند. از قبیل تریاک کشی و دعا برای شاه و بعضی کارهای خلاف دیگر. ولی بخاطر اینکه در حوزه انتخابیه شان رفته اند یکسری تبلیغات کرده اند و مردم هم که همگی به آن تحقیقات لازم دسترسی ندارند تحت تأثیر قرار گرفته و رأی داده اند. خدا ننگد از کسانی که می خواهند برای رسیدن به خواسته های خود از صداقت و یاسکی این ملت بپا خواسته سوء استفاده کرده و بهره ببرند. لذا من خواهش دارم که با چشم باز با شناخت، تحقیق و بررسی زندگی قبل و بعد از انقلاب افراد، آنانرا انتخاب کنند و به عنوان نماینده به مجلس بفرستند. مردم بدانند آن نماینده ای که وعده و وعید می دهد که چاه درست می کنم و آب درست می کنم و فلان می کنم و... اینها همه حرف است، اصلاً اینها کار نماینده نیست کسی که می خواهد این کارها را بکند باید برود در هیئت دولت جمهوری اسلامی، در جهاد سازندگی، در وزارت کشاورزی، در وزارت راه و... برای مردم خادم باشد. نماینده مجلس شورای اسلامی باید همه هم و غمش برای قانون گذاری باشد که آن قانون از چهار چوب اسلام ناب محمدی (ص) و حفظ ارزشهای انقلاب یک ذره منحرف نشود. اگر نماینده ای آمد و خود را اینچنین معرفی کرد باید پس از تستیق کردن به او رأی داد.

ندا: به نظر شما دولت چگونه می تواند در جهت محرومیت زدایی که از اهداف حضرت امام (س) بوده موفق باشد؟

خانم رجایی: در اینجا لازم می بینم ابتدایه ذکر فرزهایی از فرمایشات حضرت امام (س) در پیام مهم و تاریخی شان بعد از قبول قطعنامه بهره ازم. همانگونه که حضرت رسول اکرم (ص) بعد از جنگ بدره اصحاب و باران را به جهاد اکبر فرا می خوانند جهادی که سراسر عمر و لحظه های زندگی مسلمانان را باید دربر بگیرد تا در سایه زهد و ریاضت اسلامی بتوانند اسلام ناب محمدی (ص)

را که هدفش جز رشد و تعالی و نجات انسانها از منجلا ب فساد و تباهی نیست پیاده کنند در این صورت است که می شود کشور عزیز اسلامیمان را با تمام وجود و تلاش آباد کرد. بدون اینکه به بیگانگان وابسته شد. یعنی هدف حفظ انقلاب اسلامی باشد. هر چند انسانهای زیادی در راه آن فدا شوند. به هر حال می بینیم که چگونه بنز پیر و سرور عزیزمان همانند پیامبر اکرم مثل همیشه از روی دلسوزی و خیرخواهی ما را منوجه خطر رفاه طلبی کرده و به زهد گرانی دعوت می کنند و می فرمایند (ملت عزیزمان مبارزان حقیقی و راستین ارزشهای اسلامی هستند بخوبی دریافته اند که مبارزه با رفاه طلبی سازگار نیست و آنها که تصور می کنند مبارزه در راه استقلال و آزادی مستضعفین و محرومان جهان با سرمایه داری و رفاه طلبی منافات ندارد با الفبای مبارزه پیگانه اند و آنها هم که تصور می کنند سرمایه داران و مرفهان بی درد با نصیحت و بند و اندرز متنبه می شوند و به مبارزان راه آزادی پیوسته یا به آنان کمک می کنند آب در هاون می کوبند). حال دیدگاههایی که حضرت امام از آن نگران بودند آشکار شده و می خوانند ب کسک سرمایه داران داخلی و یا فراری اقتصاد کشور را اصلاح کنند.

اکنون باید دید آیا ما و دیگران آنگونه هستیم که امام فرمودند تا بعد ببینیم چگونه می توانیم محرومیت زدائی کنیم. چون باز هم امام (س) می فرمایند (وقتی کسی احساس نکند که فقر معنایش چیست و گرسنگی چیست این نمی تواند به فکر گرسنه ها و مستمندان باشد) و اگر می بیند که ما به نفع مستضعفین شعار می دهیم و برنامه ریزی می کنیم و قوانینی به تصویب می رسانیم و یا اجرا می کنیم ولی بین آنچه که باید بشود و آنچه که هست فاصله زیاد است علت همین است که ما آن نشدیم که امام عزیز به عنوان اسلام ناب محمدی (س) از آن یاد می کردند. هنوز افرادی هستند با افکار گوناگون که متأسفانه متصدی بعضی امور هم می باشند و شأن افراد را در ارزشهای

مادی جستجو می کنند و از روی دلسوزی به دیگران نصیحت می کنند که زنده گیشان و یا نوع پوششان را متناسب با موقعیت های سیاسی، اجتماعی و اسم و رسمی که دارند تطبیق دهند. این کجا بودید گاهها و عملکردهای آن بزرگوار کجا! بنا بر این نظر من اینست که ابتداء باید معلوم شود با چه دیدگاه و اعتقادی و بر اساس کدام خط مشی و خودسازی و بر سر کدام بست و مقام می خواهیم محرومیت زدایی کنیم.

حال ببینیم باز هم امام در همین پیام چه می فرمایند (فقرا و مستضعفین بی بضاعت، گردانندگان و برپادارندگان واقعی انقلاب ما هستند تنها آنها می تا آخر خط یا ما هستند که درد فقر و محرومیت و استضعاف را چشیده باشند) حال چگونه است که من ادعا کنم می توانم در مقابل اهداف مورد نظر امام بگویم دولت چگونه می تواند در جهت محرومیت زدائی گام بردارد در حالیکه خود هنوز طعم تلخ فقری که مورد نظر امام است چشیده است و مایل هم نباشد آنرا بچشم مسائل به گونه ای دیگر خواهد شد. ما اول باید تکلیف این مسئله را که تمام بعد از قبول قطعنامه ۵۹۸ فرمودند امروز جنگ حق و باطل و جنگ فقر و غنا، جنگ استضعاف و استکبار و جنگ پاره ها و مرفهین بی درد شروع شده است) را مشخص کنیم تا بعد از آن ببینیم چگونه باید برنامه ریزی و محرومیت زدائی کرد.

حاشا می فرمایند: نمی توان به طور عام روی محرومیت زدائی فکر داشت چه رسد به اینکه برنامه ریزی کردی اما بطور خاص و نسبی می توانیم بپرسیم چرا در جامعه امروز صنعتک ما دارد فاصله طبقاتی بسیار بسیار زیاد می شود؟ درآمد ماهانه یک خانواده صدهزار تومان و درآمد یک خانواده دیگر بین ۸ تا ۱۰ هزار تومان است. تفاوت از زمین تا آسمان است. اما اگر با برنامه ریزیهای صحیح و با درایت و دوراندیشی که لازمه یک حکومت حق و عدالت است به میدان بپاییم، نتوانیم محرومیت زدایی نسبی را پیاده کنیم

تبادلی برسد که اگر به عنوان مثال آن مهندس می‌تواند در طول هفته و هر روز بچه‌هایش را به استخر ببرد، بچه کارگر هم حداقل در هفته دوبار بتواند از این تفریحات سالم استفاده کند و همچنین هفته‌ای دو بار با حداقل یک بار میوه کافی برای ترمیم و کمیود با اصطلاح ساختار جسمی اش بخورد. لذا فکر می‌کنم با توجه به معیارهای اصلی که داریم حقوق و مزایای کارگر را طبق قانون کاری که به تصویب شورای مصلحت رسیده و دستور اجرایش را هم رهبر معظم انقلاب داده‌اند پرداخت کنیم یا واقعاً برای نیسی بودن حقوق و مزایا و عدالت در توزیع مسکن سرمایه‌گذاری کنیم شاید به آن محرومیت‌زدایی که مورد توجه حضرت امام بود و نظر داشتند نزدیک شویم و دیگر جایی هم برای حیف و میل کردن و زورگویی کردن و کم کاری کردن به عنوان تأمین نداشتن باقی نخواهد ماند و در نهایت مردم و ملت در یک نیسی از موهبت‌هایی که خداوند متعال به جمهوری اسلامی عنایت کرده برخوردار خواهند شد. انشاء الله.

والا امکان این نیست که بگوئیم آقا در جمهوری اسلامی باید حقوق یک مهندس با حقوق یک کارگر یکسان باشد این نه امکانپذیر است و نه درست. خوب یک مهندس رفته زحمت کشیده سرمایه‌گذاری کرده و حدوداً ۳۰-۳۵ سال درس خوانده، امروز هم می‌تواند با یک ساعت فکر کردن با یک نقشه کشیدن و ارائه یک طرح مشکلی را از دوش جمهوری اسلامی بردارد. طبیعتاً هم باید یک حقوق مکفی بگیرد، همان طور که یک دکتر هم باید چنین حالتی را داشته باشد. اما این دلیل بر این نمی‌شود که حالا آن کسی که یا برایش مقدور نبوده و یا اصلاً ساختار وجودیش به شکلی بوده که نمی‌توانسته ادامه تحصیل بدهد یا از جهات مادی، جسمی و فکری برایش مقدور نبوده، در جامعه محکوم باشد به اینکه در طول سال حتی یک بار هم نه خودش و نه زن و بچه‌اش یک میوه سیر نخورند. باید قوانین ما به شکلی این مسأله را حل و تنظیم کند تا فرضاً حقوق کارگر با حقوق مهندس یا حقوق کارفرمایش به یک حد

ندا: آیا حق رأی برای زنان که از حقوق اسلامی الهام گرفته شده است در تمام کشورهای جهان وجود دارد؟

خانم رجایی: به حق تنها کشوری که در جهان می توان گفت زنان در آن استقلال رأی دارند جمهوری اسلامی ایران است. و این یکی از بزرگترین ارزشهای انقلاب اسلامی به حساب می آید که حاصل رهبری پیامبرگونه حضرت امام خمینی رضوان الله تعالی و فداکاریهای جوانان پاک دل و پاک سیرت این مرز و بوم است.

البته اگر سید و بزرگی در افراد و با گروههای معرف کاندیدها باشد آن مسئله دیگری است که متأسفانه ممکن است هم زنان و هم مردان آزادی عمل خود را در رأی از دست بدهند. باید تلاش کرد تا این خطر انقلاب را تهدید نکند. اما در کشورهای غربی و یا شرقی زنان وسیله و ابزار دست مردان هستند و در اکثر موارد بازیچه ای بیش به حساب نمی آیند معمولاً در کشورهای غربی زنان بیشتر وسیله تبلیغات تجاری و یا به عنوان بازیچه سیاسی و یا هنری قرار می گیرند در کشورهای جهان سوم هم که تحت تأثیر فرهنگ غرب و خودباخته می باشند چیزی بیش از این نیست.

خانم دباغ: در مورد حق رأی برای زنان همبستور است که می فرمایید. حق رأی برای زنان از حقوق اسلامی آنها الهام گرفته شده است. وقتی رسول اکرم (ص) در رابطه با آن قضیه که شما خواندید و شنیدید که می خواهند بیعت بگیرند خوب اینگونه عمل می کردند که مردها با حضرت دست می دادند و بدین طریق، با حضرت بیعت می کردند، حضرت آنجا حجت را تمام کرده و دست در طشت آبی گذاشته و زنان هم در همان طشت دست گذاشتند و بیعت انجام شد و به این طریق بر همه کسانی که می خواهند در طول تاریخ بشریت حکومت بکنند راهنمایی و الگوارانه کردند. لذا به نظر من اصلاً چیز غلطی است که بیاییم زنها و مردها

را جدا کنیم. این دو قشر برای رسیدن به اهداف و خصوصاتی که اسلام برای بشر در نظر گرفته باید مکمل یکدیگر باشند و یکی از حقوقی که حق مسلم هر دو قشر است حق رأی دادن و رأی گرفتن است.

لذا به نظر می رسد که در حکومت های اسلامی یکی از وظایف مهم حکومتها است که میدان را برای زنان و حضورشان در صحنه باز کنند. آمان را برای دستیابی به شناختی که باید از حقیقتان داشته باشند راهنمایی کنند. این قشر حتی بهتر از مردان می تواند صاحب نظر، مؤثر و برنامه ریز باشد. لذا اگر دیدیم که دولتمردان در جامعه ای به این نکته دقیق و ظریف توجه خاص ندارند می توانیم پی ببریم که یک جای قانونشان می لنگد و یک مشکالی را در جامعه خواهند داشت. این مشکلات حل نشدنی است مگر اینکه صاحبان اصلی آن مشکلات با نظریات خاص و دیدگاههای خاص یعنی زنان به میدان بیایند و برای حل مشکلات سرمایه گذاری کنند.

ندا: به نظر شما قوانینی که به نفع زنان جامعه بوده و تاکنون به تصویب نرسیده کدام است؟

خانم رجایی: البته تاکنون با توجه به امکانات موجود در کشور و تشخیص ضرورتها و یا در نظر گرفتن اولویتها بر اساس شرایط زمان قوانینی در جهت رفع مشکلات زنان به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است و اکنون نیز که وضعیت کشور عادی است مسلماً تصویب قوانین به نفع زنان نسبت به گذشته با توجه بیشتر صورت خواهد گرفت. از جمله لایحه دولت در مورد زنان و کودکان بی سرپرست می باشد که تقدیم مجلس شورای اسلامی گردیده است امیدوارم به زودی در دستور کار مجلس قرار گیرد و به بهترین شکل به تصویب نماند. گام محترم مردم برسد، و دیگر طرح قانونی اصلاح قانون طلاق است که از طرف جمعی از نمایندگان مجلس ارائه شده که شرف اول آن به تصویب رسیده و شور دوم آن نیز در آینده نزدیک، به تصویب خواهد رسید.

خانم دبایغ: در اول بحث عرض کردم، ما خیلی قوانین پیچیده‌ای برای اقشار مختلف جامعه مان نمی‌توانیم داشته باشیم. چرا که اسلام با گستردگی خاصی که دارد بر مبنای وجود فطری بشر پایه گذاری شده و راه را آسان کرده و تفاوت چندانی بین زن و مرد قائل نیست. اما شاید تعداد کمی از قوانین باشد که باید خاص زنان به تصویب برسد. به نظرم می‌رسد که ۳ یا ۴ نمونه از این قوانین در طول این سه دوره مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده است. چون قانون اساسی هم به دو یا سه مورد تکیه و اشاره کرده است که به نظرم به تصویب رسید. یک نکته بسیار ظریفی در اینجا باقی مانده که البته دولت هم یک پیش‌نویسی برای آن به مجلس فرستاده و آن مسئله حمایت کافی و واقعی دولت از زنان بی سرپرست و حل مسئله اقتصادی و اجتماعی آنان در جامعه است و متأسفانه هنوز بعد از گذشت ۱۲، ۱۳ سال از انقلاب به آن توجه چندانی نشده است. البته یک مقدار هم من خانمها را در این قضیه مقصر می‌دانم. زنها حتماً باید از خودشان یک پشتوانه اقتصادی داشته باشند و لازم هم نیست که همه در خارج از منزل کار کنند ولو خانمی هم بخواهد برود خارج از منزل کار بکند تا این پشتوانه اقتصادی را داشته باشد اسلام راه را باز گذارده. اگر ما زنان بتوانیم آن شناخت لازم را از حقوق حقه خودمان داشته باشیم، کافی است که با مسئله مهریه که سرمایه اصلی زن است یا مسئله نفقه -

چون نفقه مختص طلاق نیست، به طور کلی نفقه در کل لحظات زندگی زناشویی می‌تواند یک قرارداد بیمه‌بینی باشد. حالا این آقا می‌خواهد فرض کنید که قرار بگذارد در ماه در هفته یک پولی به نسبت درآمدش در اختیار همسرش بگذارد. نه اینکه حالا اگر ۴۰۰۰۰ تومان حقوق می‌گیرد ۲۰۰۰۰ تومان را بدهد به خانم. نه یک چیزی را برای همسرش ماهانه یا هفتگی در نظر بگیرد. در حدی که و سمش می‌رسد ممکن است رقم آن در هفته یا در ماه ۱۰۰ تومان یا ۲۰۰ تومان باشد و یا ۱۰۰۰۰۰ تومان باشد - و این پشتوانه‌ای باشد برای آن خانم که

خانم رجایی:

* باید در صدی از اعضای هیأت‌های ایرانی شرکت کننده در مجامع بین‌المللی از بین خواهران انتخاب شوند.

خانم دبایغ:

* آنچه در سندهای ازدواج در رابطه با حقوق زنان نوشته شده در دادگاه‌های مدنی خاص عمل نمی‌شود. مجلس باید برای الزام به اجرای آن، قید و بندهایی قرار دهد.

مجلس بنویسد و تصویب بکند شورای نگهبان تأیید بکند و اقدام بشود. اگر زنهای ما نسبت به حق و حقوق خودشان آگاهی داشته باشند به نظر می رسد که این مسئله خیلی راحت در خانواده حل شود. ولی آن چیزی که مربوط به مجلس و دولت می شود این است که یک قشری هم از این جامعه نسوان هستند که سرپرست ندارند. کاروشنلی هم ندارند. اینها باید چه کنند؟ آیا یک زن محجبه متشن که تا دیروز خانه و زندگی داشته و شخصیتی داشته حالا شوهرش یا فوت کرده یا در اثر مسائلی متارکه کرده و... باید چه بکند؟ باید به گدایی روی آورد یا بیاید خدای نخواست به اتحراف کشیده بشود؟ من مدتها در زندان کار می کردم با خانمهای خیلی فهیمه و مؤمن، معتقد، پاینده به قوانین اسلام برخوردار می کردم می دیم در اثر فقر به مسائل کشیده شده بودند حتی بعضی جاها به رشوه خواری و کارهای خلافی کشیده شده اند که جبران پذیر نیست.

اینها همه از زمانی سرچشمه می گرفت که این خانم از همسرش جدا می شود یا وقتی همسرش می میرد. مال و منالی هم نداشته که برای او بگذارد. یک آدم معمولی بزه قربانیت خیلی از مسائل می شود.

آن خانم اگر بداند که در دولت جمهوری اسلامی به محض اینکه شوهرش فوت کرد یا خدای نخواست متارکه کرده و پشتوانه اقتصادی هم از نظر حقوقی نداشت، یک جایی هست که مراجعه کند و مسائل خود را بگوید و به او کمک خواهد شد قطعاً از بسیاری ناهنجاریها کاسته می شود. اومی داند که ماهانه مثلاً پنجاه هزار تومان با طلاق و اینطور مسائل باشد، از آن استفاده کند. مثلاً خانم خانه روزی می خواهد یک پولی را در اختیار داشته باشد تا برای پدر یا مادرش که فوت کرده اند صدقه بدهد یا فرض کنید که دلش می خواهد یک کادونی را برای دوستش بخرد. اما باید از این محل اختیاری در اقتصاد خانواده خودش داشته باشد. این را باید ما در جامعه مان حل کنیم که این البته به کل جامعه مربوط می شود و نمی توانیم بگوییم که برایش یک قانونی

خانم دباغ:

✱ نه تنها خانمها، بلکه آقایان نیز باید به هنگام انتخابات تعداد بیشتری از زنان را برای نمایندگی مجلس انتخاب کنند.

اگر روزی لازم شد نه اینکه حتماً مسئله خاصی در رابطه با طلاق و اینطور مسائل باشد، از آن استفاده کند. مثلاً خانم خانه روزی می خواهد یک پولی را در اختیار داشته باشد تا برای پدر یا مادرش که فوت کرده اند صدقه بدهد یا فرض کنید که دلش می خواهد یک کادونی را برای دوستش بخرد. اما باید از این محل اختیاری در اقتصاد خانواده خودش داشته باشد. این را باید ما در جامعه مان حل کنیم که این البته به کل جامعه مربوط می شود و نمی توانیم بگوییم که برایش یک قانونی